

Levendige kerkgemeenschappen: ook in de stad?

Annemie Luyten

Dat we voor geweldige uitdagingen staan voor het samenleven in gemeenschap, voor de beleving van authentieke waarden, voor een moderne geloofsuitdrukking, voor een plaats binnen de multiculturaliteit, voor een goede omgang met ons cultureel patrimonium enz. is een open deur intrappen.

Toch zijn dat de vragen waar we als Stadspastoraal dagelijks een antwoord moeten op geven. Tijdens de 2 laatste jaren, lieten we op verschillende niveau's onderzoeken hoe het gesteld is met de katholieke bevolking in de (groot)stad Antwerpen, over de bijdrage van de parochies in de solidariteitsopbouw in de stad, over leiderschap, samenwerking enz.

Een aantal conclusies willen we hieronder naar voor schuiven, ze gelden voor Antwerpen, maar kunnen waarschijnlijk in zekere mate overgebracht worden op verstedelijking in andere gemeenten.

Een uitgebreider artikel kan men hierover lezen in het artikel van Wim Vandewiele met als titel 'Catacombenkerk in de stad Antwerpen', *naar een vitale kerkelijke presentie in de binnenstad*, verschenen in de reeks van Ucsia-uitgaven met als titel 'Op zoek naar gemeenschap in een Godvergeten tijd' (okt 2010).

Op basis van deze onderzoeken en activiteiten werden volgende vaststellingen en aanbevelingen opgesteld:

1. De katholieke kerk in Antwerpen bevindt zich in een fase van krimp.

Antwerpen telde in 2009 ongeveer 476.000 inwoners, daarvan zijn er naar schatting 191.000 nominaal katholiek (40%), in 2020 zijn dat er nog 170.000. (daling van ongeveer 8%). Dit geldt ook voor de kerkgangers.

De territoriale pastoraal is helemaal opgebouwd en ingedeeld in parochies (met kerkgebouwen en infrastructuur), gebaseerd op een praktisch homogene katholiciteit. Deze structuur wordt op dit moment vaak als ballast ervaren en zeer zwaar om echt tot nieuwe ontwikkelingen te komen.

Samenwerking en bundeling van krachten binnen parochiefederaties of nieuwere vormen zal nodig zijn.

2. De katholieke kerk van Antwerpen is sterk vergrijsd.

Dit geldt voor de parochianen, maar ook voor de vrijwilligers. Bijna 60% van hen is ouder dan 60 jaar. Hierdoor is het extra moeilijk om jongeren te bereiken. Het profiel van de vrijwilliger is ook eerder een figuur die zich voor het leven inzet, met een enorm engagement. Dit beantwoordt niet meer aan het profiel van de moderne vrijwilliger. Er zullen extra inspanningen moeten geleverd worden om andere vormen van engagement naar voor te schuiven en meer tijdelijke vormen van contact en medewerking te stimuleren.

3. De katholieke kerk in Antwerpen bevindt zich in een fase van verkleuring

Het aandeel mensen van allochtone afkomst blijft stijgen van 26% nu naar 31% in 2020. In bepaalde delen (Antwerpen noord, Borgerhout) stijgt hun percentage naar 65%. In deze stadsdelen is de bevolking ook merkkelijk jonger en geldt bovenstaande vaststelling van vergrijzing niet, integendeel, hier gaat ook de achteruitgang veel trager. De vormelingen, eerste communicanten, misdienaars... zijn praktisch allen van allochtone afkomst. Aan de waarden en de kracht van de allochtonen wordt vaak voorbijgegaan in de parochies.

Hun groeiend aantal maakt meer aandacht en contacten met deze groepen nodig. Dit geldt voor contacten tussen parochies en allochone gemeenschappen (die vaak eucharistievieringen hebben met een eigen priester, in de eigen taal), maar ook voor de contacten tussen de autochtone en allochtone deelnemers aan het parochieleven. Hier dient gestreefd te worden naar een grotere deelname van mensen met een allochtone afkomst aan werkgroepen en bestuur.

4. De trek naar het centrum (van de stad).

Met Kerstmis 2008 bezochten ruim 31.000 katholieken een kerkelijke viering (16 % van de katholieke bevolking) Deze cijfers komen uit het onderzoek dat enkel gevoerd werd in de 5 federaties van de binnen stad: Borgerhout, Berchem, Antwerpen noord-zuid- centrum. Bijna een derde ervan ging naar een kerk in Antwerpen centrum (historische kerken). Dit is illustratief voor het feit dat bij sacramenten, de kerkgang en het vrijwilligerswerk veel katholieken vanuit andere federaties of de wijde regio in het centrum participeren. Dit geldt trouwens voor heel de binnenstad. De deelname aan activiteiten van diaconie wordt ook vaak gedaan door mensen die niet op het grondgebied wonen, maar wel aangesproken worden door de aard van het werk. Deze trek naar het centrum maakt het nodig om in deze kerkgelegenheden en parochies een passend liturgisch en personeel beleid te voeren dat aan deze centrumfunctie recht doet. In dit kader kan het ook zinvol zijn om de herkomst van de aanvragers van doopsel, huwelijk en uitvaart goed te registreren.(zodat we de motieven van mensen beter kennen en er dus beter kunnen op inspelen)

5. De parochies in Antwerpen zijn blijkens het onderzoek maatschappelijk erg actief,

zeker als het gaat om gemeenschapsvorming. Zonder deze inzet zouden vele inwoners van Antwerpen verstoken blijven van aandacht en zorg. Aldus dragen de parochies overduidelijk bij aan de sociale cohesie in de stad. De activiteiten rondom pastorale en diaconale hulpverlening vanuit de 40 parochies in de binnenstad boden het afgelopen jaar hulp aan ongeveer 12.000 mensen. Vooral met de verdeling van kleding en voedsel (4.400 mensen) en met bezoekwerk: rouwbezoek, ziekenbezoek (2000) worden veel mensen bereikt.

In contrast met deze inspanningen staat de geringe erkenning en waardering van ‘ het stadsbestuur’.

Voor de continuïteit en verbetering van hun belangrijk maatschappelijke bijdragen is het dan ook nodig dat de parochies (gezamenlijk) het initiatief nemen om de contacten met de lokale overheid aan te halen. Afstemming van activiteiten en onderlinge uitwisseling en ondersteuning kunnen hierdoor worden gerealiseerd.

6. De parochies in Antwerpen, zeker buiten het centrum, zijn overwegend intern gericht

op een deel van de eigen parochianen. Gemeenschapsvorming is zoals gezegd een belangrijke activiteit. Aan bovenlokale activiteiten doet men nauwelijks mee. Dit betekent dat jongeren en ‘randkerkelijke’ groepen niet bereikt worden.

Voor een eigentijdse kerkelijke presentie met een breed bereik onder diverse doelgroepen lijkt het nodig om naast de huidige parochiale activiteiten ook een stedelijk aanbod te doen. Hier situeert de vzw De Loodsen zich. De initiatieven moeten voldoende vernieuwend zijn en beantwoorden aan de kernopdrachten van de kerk vandaag.

Het betekent echter ook een herschikking van de beschikbare krachten en middelen. Want de weinige pastores zijn overbelast met taken voor dit interne aanbod. Ook de nodige middelen gaan nu hoofdzakelijk naar het parochiale aanbod.

Eén of meer centrumkerken zullen bij het stedelijk aanbod zeker een rol gaan spelen. Ze zullen een verschillend aanbod hebben en daardoor eigen publieken aantrekken. De pastorale verantwoordelijken moeten keuzes maken op basis van een visie op vitale kerkgemeenschap en niet op basis van te kort aan personeel. Zoveel mogelijk mensen, zeker van buitenaf moeten bij dit denkproces betrokken worden. Een stedelijk omgeving biedt heel veel uitdagingen en is daardoor een soort ateliers voor de toekomst.

* onderzoeken ‘ Statistieken en prognose R-K Groot Antwerpen, rapport 599 en ‘ De maatschappelijke inzet van de parochies in Kernstad Antwerpen’, rapport 600 werden uitgevoerd door het K.A.S.K.I. (Nederland)en zijn te vinden op hun website.